

NYHEDSBREV

August 2004

9. årgang

Nr. 4

Hjortspringbådens Laug kommer til byen.

Så sker det igen – det er i hvert fald det, vi arbejder på.
Nu er båden igen hjemme og vi må have den sat i søen igen.

**Søndag d. 12. september 2004 kl. 13 – 17 planlægger vi arrangementet:
EN SØNDAG VED SØEN.**

Samarbejdet mellem Nordborg Turistforening, Nordborg Slots Efterskole og lauget står igen i år bag dette arrangement, og vi skal have båden i Nordborg Sø.

I år satser vi på at koncentrere os om aktiviteter af håndværksmæssig art.

Det betyder, at vi ikke vil gøre meget ud af den gamle aktivitet – bagagerumsmarkedet. Sagt på en anden måde vil vi give de håndværksmæssige aktiviteter pladsen inde på slotsgården; og disse vil kunne lave lidt salg af de ting, der kommer deraf.

Vil der være ønsker om lidt loppe- eller bagagerumsmarked, vil det være op til de enkelte aktører, men med plads udenfor på trekanten til venstre for indkørslen til slottet eller langs Slotsmosevej.

Vi har tilsagn fra Havnbjerg Rollespilsforening med "Middelalderoptrin", som meget gerne vil være med. Jels Vikingespil vil komme med præsentation af deres aktiviteter: bueskydning og øksekast samt salg af nogle af deres aktiviteter.

Vi arbejder videre med følgende ønsker: smedning, bastbinding, vævning, pileflet, klipning af får, træskæring og –drejning, stenhugning, læderarbejde, snobrød, heste og lignende.

Naturligvis og ikke mindst skal der huskes på laugets vigtige aktiviteter, ikke mindst sejlture på søen med medlemmer i jernalderdragter og forhåbentlig mange af vore øvrige medlemmer – evt. nye medlemmer – der aldrig har oplevet at sidde i båden på vandet.

I ugeaviserne vil blive indrykket annoncer om arrangementet og med efterlysning af ovennævnte "håndværkere". Der vil blive udarbejdet et budget for arrangementet og der vil i gruppen blive taget de sidste tiltag d. 2. september.

Men vi beder om, at I sørger for at afsætte dagen allerede. Der er brug for mandskab til at få båden ind til byen, at sejle indtil flere ture, at tage sig af de mange aktiviteter, vi bør være præsenteret med; smedning, bastbinding, læderarbejde, træarbejde, vævning, støbninger osv.

En meget vigtig aktivitet ved et sådan arrangement er naturligvis at skabe interesse om lauget og meget gerne få flere medlemmer, så vær med på alle fronter.

I den sidste uge op til dagen vil vi få opsat opslag, der kalder sammen til:

En søndag på søen
Søndag d. 12. september 2004 kl. 13 -17.

På gruppens vegne
Mogens Steffensen

Kalender efteråret 2004.

Mandag 6. september kl. 19

Medlemsmøde i Lindeværftet

Emner:

- Åbningstider
- En søndag ved søen
- Kloakering
- Valgrepræsentantskab til Sønderjyllands Søfartsmuseum – se side 6
- Orientering fra forskellige grupper

Første onsdag i hver måned

Vævning i Lindeværftet – se artikel side 3

Søndag 12. september kl. 13-17

En søndag ved søen – se artikel på forsiden

Mandag 20. september kl. 19

Bestyrelsesmøde i Lindeværftet

Mandag 4. oktober kl. 19

Medlemsmøde i Lindeværftet

Mandag 25. oktober kl. 19

Bestyrelsesmøde i Lindeværftet

Mandag 1. november kl. 19

Medlemsmøde i Lindeværftet

Mandag 29. november kl. 19

Bestyrelsesmøde i Lindeværftet

Mandag 6. december

Afholder vi den traditionelle gule-ærter-spisning i Lindeværftet

Leif Stig Andersen

NAVNE OG ADRESSER

Formand:	J. J. Kjær Rasmussen, Kirsebærhaven 39, 6430 Nordborg tlf. 74 45 06 27, e-mail: formand@hjortspring.dk
Næstformand:	Jørn A. Jørgensen, Stolbrogade 45, 6430 Nordborg tlf. 74 45 85 03, e-mail: naestformand@hjortspring.dk
Kasserer:	Leif Stig Andersen, Fæbrovej 7, Himmark, 6430 Nordborg tlf. 74 45 64 49, e-mail: kasserer@hjortspring.dk
Sekretær:	Erik Longfors, Runevænget 2, Guderup, 6430 Nordborg tlf. 74 45 88 11
Øvrige bestyrelse:	N. P. Fenger, Søbakken 14, 6430 Nordborg tlf. 74 45 04 30

	Jørgen Jessen, Ugebjergvej 25, Svenstrup, 6430 Nordborg tlf. 74 45 63 74
	Anton Johnsen, Vestertoften 4, Svenstrup, 6430 Nordborg tlf. 74 45 62 81, antonjohnsen@mail.dk
PR:	Mogens Steffensen, Enebærvej 2, 6430 Nordborg tlf. 74 45 19 98, e-mail: pr@hjortspring.dk
Redaktion:	Leif Stig Andersen, Fæbrovej 7, Himmark, 6430 Nordborg tlf. 74 45 64 49, e-mail: LSAndersen@mail.tele.dk
Lindeværftet:	Dyvigvej 11, Holm, 6430 Nordborg
Internet:	http://www.hjortspring.dk http://home6.inet.tele.dk/hjortsp

Vævning i Lindeværftet.

Vi har startet vores vævning igen den 4. august efter sommerferien. Vejret var vist lidt for fint, for vi var kun 3 damer. Vi væver den 1. onsdag i hver måned – senere måske 2 onsdage om måneden?

Jeg har tænkt mig, at hvis vi kunne få noget sat op på opstadsvæven, kunne vi tage den med til en søndag på Søen ved Nordborg Slot. Der vil vi selvfølgelig også sidde og lave vores forskellige bånd.

Vi skal nok satse på, at have væven lidt mere i gang, når der er åbent i værkstedet, evt. have den med udenfor om sommeren.

På nuværende tidspunkt har vi lavet mange forskellige bånd og vævet en pude, som vi bagefter har filtet - så den er vandtæt – og pyntet den med bånd, der er brikvævet og lavet hjørner, så den kan bindes fast, og derefter fyldt den med ren uld. Den er til vores trommeslager – Magda – og den er blevet prøvet af og er helt til ”ug”, siger Magda.

Vi er meget glade for, at Margit Berthelsen har foræret os væven, men endnu mere glade for alt det, hun lærer os, for hun er en meget dygtig og behagelig ”lærerinde”.

Mød op den 1. onsdag i hver måned eller kontakt mig for nærmere oplysninger, alle er velkomne.

Venlig hilsen
Sonja Madsen
Tlf. 74456238

Ekstraordinær åbning 19. juli

Efter forespørgsel fra Sydals Turistbureau om at holde åbent for Dansk Cykelunions medlemmer, så de på deres rute kunne se vores båd, var vi en gruppe, der besluttede at holde ekstraordinært åbent den 19. juli fra 11.00 til 17.00.

Vi var 8 ”mand”, som i fællesskab passede det. Margit og Chresten bagte pandekager på feltkomfur. Vi havde rykket et par borde udenfor og havde kaffe og te på kanden. Margit og Nicolai havde også gang i smedjen. Sonja og jeg forsøgte at lave nogle bånd.

Tilstrømningen af cyklister var så som så, der kom 8. Til gengæld havde en masse turister og sejlfolk valgt

at lægge turen forbi os. Der var stor interesse for vores arrangement. Mange havde fundet det på vores hjemmeside eller læst det i avisen.

Vejret var pragtfuldt. Og vi havde en hyggelig dag med vores gæster. Alt i alt kan vi vist roligt sige, at det var en succes.

Vi mener, det vil fremme interessen, hvis vi er synlige udefra, blandt andet arbejdende værksted med smedning, vævning, træhugning og andet?

Venlig hilsen
Vagtgruppen
Magda

En af gæsterne tog dette billede af Sonja og Magda foran Lindeværftet

"Sejlads til" Kalvø

Af skipper Knud Skov Rasmussen

Fra logbogen

Sejlads med "Tilia" den 12. juni 04.

Hjortspringbådens Lav var inviteret med til åbningen af udstillingen "Fra Stammebåd til Clipper", som er arrangeret af "Det Maritime Kalvø" fra d. 12. juni til den 1. oktober 04.

Det var meningen, at vi skulle søsætte "Tilia" kl. 07 som sædvanlig, og derefter skulle Jørn Jensen med "Jumbo" slæbe os med 6-8 mands besætning til Kalvø, hvor resten af besætningen skulle gå ombord. Herefter skulle vi så lave nogle sejlads og opvisning af bådens kunnen fra kl. 12 til ca. 16, hvorefter vi skulle returnere til Dyvig. Det gik imidlertid ikke helt som planlagt!!

Aftalen var, at "Jumbo" skulle sejle til Dyvig fredag aften og være klar kl. 08 lørdag, men den aften blæste det så meget, at Jørn ikke kunne komme ud af havnen ene mand ombord, så vi aftalte så, at han skulle sejle meget tidligt næste morgen - - men vækkeuret ville ikke vågne så tidligt, så klokken blev hen ad 10 inden "Jumbo" dukkede op! Da havde vi forlængst fået båden i vandet og lå klar ved flydebroen. Inger og Chresten benyttede tiden til en rask svømmetur i det kolde vand, og vi andre spiste vore madder imens.

I mellemtiden blæste det mere og mere op fra vest, og da "Jumbo" endelig ankom, gik der en del tid med at få slæbetovet ombord på båden, som desværre driver let på vandet. Klokken var næsten 11, inden vi kom af sted. Vel udenfor Gaffet tog vinden til og bølgerne rejste sig også, men vi fortsatte næsten til Lønsemaj, og her besluttede vi at lave venderejse, for turen over Aabenraa Fjord ville medføre megen slingerage og stor afdrift, og med 2½ time med slæbefart, ville vores ankomst blive så sent, at det var nærmest nytteløst. Vi ringede afbud og sejlede tilbage og trak "Tilia" så langt op på slæbestedet, at den lå sikkert. Johannes tog opsynsvagten fra kl. 13 til

15, hvor jeg afløste. Båden blev anbragt på vognen kl. 18 som aftalt med en del af besætningen, og Johannes' Landrover trak så hjem til værftet.

Båden var i øvrigt forbavsende tæt efter kalfatring med harpiks mm.

Det var slet ikke nødvendigt at øse på turen

Tilia i vandet 4½ time, har sejlet 2 timer og tilbage lagt ca. 5 sømil.

Fra Stammebåd til Clipper

Af Leif Stig Andersen

Da vi besluttede at droppe sejladsen til Kalvø hoppede nogle af os i en bil og tog over land til Kalvø.

Vi var i alt ca. 15 medlemmer og vi blev modtaget af en repræsentant for "Det maritime Kalvø" som viste os et hus, hvor vi kunne opholde os. Vi fik udleveret spisebilletter, som vi omsatte til revelsben og skibsøl i den lokale kro. Skibsøllet var ikke den store succes - det smagte nærmest som bundvandet i de store clippere, der før i tiden blev bygget på skibsværftet på Kalvø. Nogle af medlemmerne blev dog enige om at det hjalp på smagen når der blev tilsat en solid snaps.

Efter spisningen deltog vi i den officielle indvielse af udstillingen "Fra stammebåd til clipper". Udstillingen havde lånt en stammebåd fra Hjemsted og denne båd kom sejlede til Kalvø fra Jylland. Vi var med til at bære stammebåden op fra vandet og ind i udstillingen, hvor den blev stillet i rummet hvor bl.a. Hjørstspringbåden og Nydam-båden var repræsenteret med en plancheudstilling. Desuden indgår vores midterstykke af Hjortspringbåden og Dans model af Hjortspringbåden i udstillingen.

Efter at stammebåden var anbragt i udstillingsbygningen var udstillingen officielt åbnet - og i rette tid, fordi regnen begyndte at vælte ned, så alle de besøgende strømmede ind i udstillingsbygningen.

Senere på eftermiddagen holdt vores formand et foredrag om Hjortspringbåden og Vincent Jensen holdt et foredrag om Nydam-båden.

Sidst på eftermiddagen vendte vi tilbage til Als, hvor vi skulle have Tilia tilbage til værftet.

Da vi kørte over Alssundbroen kunne vi konstatere at det nok var godt, at vi ikke på det tidspunkt skulle slæbes på tværs af Als Fjord, fordi der var massevis af sejlskibe på vej ned igennem Als Fjord og Alssund. De var deltagere i Als Rundt, som afvikledes i denne weekend og det kunne sikkert have være "spændende" at skulle på tværs af denne strøm af sejlskibe på slæb i Tilia.

Filmoptagelser af Tilia

Af skipper Knud Skov Rasmussen

Fra logbogen

Sejlads med "Tilia" d. 03.07.04.

Firmaet Agaton fra Stockholm har til opgave at lave film om skibsbygning i den nordiske Oldtid og ville lave en del optagelser, dels på værftet og dels under sejlads. Vi var hyret mod betaling til at gennemføre diverse sejlads efter Agaton's ønsker lørdag d. 03.07 fra morgenstunden.

En hel besætning mødte omklædte kl. 07 og kl. 07.30 (som altid) var "Tilia" i vandet, og vi afventede filmholdets ankomst ved 8-tiden.

Vi fik ordre til at fjerne briller, ure og smykker for at se mere tidssvarende ud. Det medførte dog, at især skipper var nødt til at føle sig frem og snyde i smug med at tage briller på før landsætning, men det kunne ikke ses af fotografen.

Møller-Olsen skulle sejle dem rundt, og kl. 08.30 lagde vi fra flydebroen efter at have gentaget ombordstigning og landgang et par gange.

Vi sejlede næsten direkte til od- den ved Farresdam, hvor vi igen lavede landgange og ombordstigninger, og det blev gentaget i den lille bugt øst for Farresdam. Vi afgik så til Mjelsvig, hvor vi igen sejlede rundt omkring, så lyset faldt rigtigt på os. Herefter kom fotografen ombord hos os, og han tog en del næroptagelser, og så vendte vi stævnen mod slæbestedet, hvortil vi kom kl. 10.30. En halv time senere startede turen tilbage til værf- tet efter Landroveren. Kl. 11 var "Tilia" atter i hus.

Denne gang var der tre ret store revner i sidebordene, så der skulle øses meget.

Tilia var i vandet 3 timer, sejlede 2 timer.

Styrmænd Jørn Anders

Skipper Knud Skov Rasmussen

Betragtninger fra 7. tofte.

Af JohannesDiederichsen

Jeg ved ikke, hvorfor der altid bliver set ned på os B-mennesker, som elsker at hygge os om aftenen/natten ved stearinlysets skær, i stedet for at skulle kravle ud af køjen inden 7.

Nuvel – meget tidlig, lørdag morgen d. 3. juli trak Tiliias mandskab atter båden ned til landingsstedet ved Dyvig. Undervejs underholdt de ældste medlemmer med, hvordan solen om sommeren skinnede dagen lang, dengang de var børn.

Klargøringen til søsætningen foregår nu hurtigt, alle kender deres pligter: de to kranportaler sættes op over båden, taljerne løfter båden op og vognen køres væk. Båden sænkes atter. Tidligere skulle vi derefter med gjorde bære båden ud i vandet. De, som gik yderst kom dermed til at gå ud i vandet i op til 1 meters højde. Det ville have været sundhedsfarligt med de nuværende kuldegrader. Denne procedure er nu historie, idet et kvikt medlem har undfanget den gode idé med at båden placeres på 4 lange, 30 cm tykke oppustelige plastikruller, og derefter kan

båden let skubbes i sit rette element. Så der er nu stabelafløbning hver gang Tilia søsættes.

Ah – ah, sådan faldt ordene ikke, men det ligesom lå i luften, da det erfarne mandskab atter satte sig til rette på de vante pladser efter at have fundet deres egne padleårer. Åren er ikke kun et praktisk redskab, men håndgrebene er kunstfærdigt tilskårne – ligesom for et par tusind år siden, fornægter fantasien sig ikke.

Der blev stødt fra land og trommeslagersken gik i aktion. Takten, som et dunkende hjerte, medførte at der pludselig dukkede forskrækkede og søvnige hoveder frem fra de omkringliggende sejlbåde. Vejr- guderne formildnedes og det blev et perfekt vejr.

Skipperen stod midtskibs, enten fordi han ved den foregående sejlads var blevet kritiseret for ikke at kunne høres i forstævnen, eller måske snarere fordi han i dag ikke måtte bære briller, og med den placering ligesom var tættere på at kunne ane omrids af land og andre fartøjer. Ingen bar briller, armbåndsurre eller ørenringe. Vi skulle for en dag være statister for det svenske Agaton filmselskab. Det bestod af producer Mikael Agaton, fotograf Casimir Reuter- skjöld samt Lenna, arkæolog fra Eketorp på Øland. Selskabet er i færd med at producere en serie med bl.a. Egtvedpigen og optagelser fra Lejre. Optagelserne vil blive vist på TV i hele Skandinavien efter jul. Holdet fotograferede dels fra en ledsagende sejlbåd, dels fra Tilia. Omstigningen fra sejlbåden var nok turens mest dramatiske oplevelse, idet det ½ mill. kr. kostbare kamera ikke måtte falde overbord. En landgang på Stegshovedpynten var meget vellykket, idet iscenesætterne (?) havde arrangeret et møde med en stor flok kvier, som undrende kom os i møde. Da vi i båden rejste os i al vor magt og vælde, stak de imidlertid af. Måske har de stadig en reminiscens af fobier fra dengang jernalderfolket huserede.

Vi skulle foretage adskillige af- og påstigninger. Det er ikke let at udføre så elegant, som vi kunne ønske os. Ved denne manøvre er

midtertovet, spændtovet eller hvad det nu hedder, til stor nytte. For øvrigt kaldes det nu g-strengen, fordi trommeslagersken er placeret midt over tovet. Filmholdet var glade for samarbejdet og roste vore piger for at være meget fotogene.

En anden vigtig mission var at få afprøvet den nye tætningsmetode. Opholdet på Gottorp Slot sidste år medførte at træet tørrede noget ind og den oprindelige tætningsmetode med oksetælle, var ikke holdbar nok, idet fedtet efterhånden opløstes i vandet. Vi har nu fået et parti harpiks fra Portugal. Det er hårde, knytnevvestore lignende klumper, som pulveriseres og derefter blandes med oksetælle i forholdet 2-1 og varmes op. De to begmænd har lavet et fortrinligt tætningsarbejde, så båden var næsten tæt. Næste gang den kommer i vandet, siger de, bliver den fuldstændig tæt. Den nye blanding virker både fleksibel og stabil.

Efter 4 timers sejlads returneredes der til Dyvig. Det var med en vis stolthed jeg tænkte på menneskene bag den originale Hjortspringbåd samt Tilia, og kunne ikke lade være med at mindes nogle strofer af den græske tragediedigter Aiskylos' ord om det skabende menneske indeholdt i sagnet om Prometheus, som røvede ilden fra guderne og gav den til menneskene:

....

Jeg fik dem rusket op af deres sløvhed

Og vakte deres tanke af dens slummer

Jeg tæmmede hesten, tøjlede den til vognen,

Og det var mig der, der skænkede dem skibet,

det sejlbvingede, det havbefarende....

Aabenraa Museum – Sønderjyllands Søfartsmuseum vil være udadventede

Hjortspringbådens Laug og Nydamselskabet har fået en henvendelse fra Aabenraa Museum, hvor de fortæller os, at de ønsker at være mere udadventede. De ønsker at udvide museet til at være et museum for søfarten i hele Sønderjylland. De vil derfor også fremover kalde sig "Sønderjyllands Søfartsmuseum".

I den forbindelse vil museet gerne være bindeled mellem de mange større og mindre foreninger i landsdelen, der interesserer sig historisk for skibe og søfart, og museet.

For at det kan føres ud i praksis ønsker museet at danne et nyt valgsystem til museets bestyrelse. Ud over museets normale bestyrelsesposter ønsker museet også bestyrelsesmedlemmer fra en nydannet gruppe/organisation (valgrepræsentantskab/forening!?) i det sønderjyske, som repræsenterer foreninger for historiske skibe og søfart som f. eks. Hjortspringbådens Laug og Nydamselskabet.

Hvad gruppen/organisationen skal hedde, og hvordan den skal virke, ved vi ikke noget om endnu. Det vil initiativtagerne vende tilbage til efter sommerferien. I første omgang har de spurgt om vores to selskaber er interesserede i at høre mere om initiativet – og det har vi sagt ja tak til.

Med venlig hilsen
Nydambådens Laug

Vincent Jessen

Harddisk med billeder

Igennem lang tid har Ib Stolberg arbejdet med at få alle vores billeder for perioden indtil søsætning af Tilia scannet ind på en computer.

Dette arbejde er endt op i et fornemt arkiv over vores billeder med tilhørende billedtekster, som man kan søge i.

Dette billedarkiv er blevet lagt på en ekstern harddisk sammen med bl.a. en kopi af vores hjemmeside, nyhedsbreve, regnskaber og andre dokumenter.

Det er muligt at låne denne harddisk, hvis man gerne vil se vores billedarkiv.

Det kræver en computer med en såkaldt USB-port. Harddisken er afprøvet på Windows 98, Windows 2000 og Windows XP og fungerer sammen med alle disse styresystemer. På Windows 98 skal der dog installeres et ekstra program, som ligger på en cd sammen med harddisken.

Harddisken kan lånes ved henvendelse til Leif Stig Andersen, 74 45 64 49

Vi har foreløbig lavet følgende regler for udlån:

- Lånetid max. 1 måned
- Hvis harddisken leveres direkte videre til et andet medlem skal Leif Stig Andersen have besked
- Det er tilladt for medlemmer at tage kopier af billederne
- Hvis man ligger inde med dokumenter eller billeder, som man mener skal ligge på harddisken kan man oprette en ekstra folder på harddisken, hvor man anbringer dokumenter/billeder. Ved afleveringen gives besked til Leif Stig Andersen og det bliver så vurderet om dokumenterne hører hjemme på harddisken og i givet fald flyttet til de relevante foldere.

Leif Stig Andersen

Til brug for medlemmer af Hjortspringbådens Laug, når der er gæster i Lindeværftet:

Datering af træ vha. årringe **(Dendrokronologi)**

Metoden er baseret på måling af variationer i træets årringe forårsaget af svingninger i klimaforhold. Når disse variationer optegnes i en kurve, minder de meget om en helt normal stregkode.

Metoden er meget "regional", idet resultater fra eet geografisk område ikke uden videre kan overføres til et andet.

Træ kan aldersbestemmes, hvis der findes en *grundkurve* for området. En grundkurve opbygges ved hjælp af undersøgelser af årringene fra levende træer og ældre tømmer eller træfund fra **samme** træart og **samme** område. Hvis træerne i en periode har vokset samtidigt, vil deres kurver overlapse på et stykke svarende til de år, de har fælles. Derefter kan årstallene fra den nutidige kurve overføres til den fortidige kurve, og der kan sættes årstal på de resterende årringe på kurven.

Her i Danmark findes en grundkurve for egetræ, der går helt tilbage til år 109 f.Kr.

Et skibsvrag fra Roskilde Fjord er blevet dateret til år 1070 (e.Kr.) vha. en grundkurve opbygget i Dublin. Overensstemmelsen med Dublins kurve sandsynliggør, at skibet er bygget af vikinger i Irland, og metoden kan således bruges til påvisning af handelsforbindelser og transporter.

I USA (hvor alting som bekendt er stort) har man for et område i Californien lavet en grundkurve, som går 8700 år tilbage. Det hænger sammen med, at der vokser træer derovre, der er op mod 5000 år gamle. Man har så suppleret med studier af fossilt ved(træ).

Denne grundkurve og andre gamle europæiske grundkurver har bl.a. haft betydning for kalibreringen af kulstof 14-dateringer.

Til brug for medlemmer af Hjortspringbådens Laug, når der er gæster i Lindeværftet:

Kulstof 14-datering.

Kulstof 14-datering er en naturvidenskabelig metode til aldersbestemmelse af arkæologiske prøver. Metoden bygger på måling af den tilbageværende mængde af den radioaktive isotop kulstof 14 i fundmaterialer. (En isotop er et grundstof, der har samme atomnummer i det periodiske system som et andet grundstof men forskellig atomvægt).

Kulstof 14 forefindes i atmosfæren, og så længe organismer som fx træer lever, vedligeholdes mængden af kulstof 14, men når organismen dør (når træet fældes) stopper optagelsen af kulstofatomer. Herefter vil mængden af kulstof 14 reduceres ved radioaktivt henfald. Halveringstiden er ca. 5700 år.

Metoden blev udarbejdet i 1947-51 af en amerikansk atomforsker, der i 1960 fik nobelprisen i kemi for opdagelsen.

Metoden, der er ”global”, dvs. at den er universel for hele jorden, rækker ca. 50.000 år tilbage i tiden. (Det er interessant at bemærke, at den meget ældre, regionale dateringsmetode vha. årringe - dendrokronologien - har kunnet anvendes til kalibrering af kulstof 14 metodens resultater).

Til brug for medlemmer af Hjortspringbådens Laug, når der er gæster i Lindeværftet:

RØRBYSKIBET

En skindbåd fra Bronzealderen

Efter at Hjortspringbåden ”Tilia” blev færdigbygget i 1999 er tiden gået med sejlads, afprøvninger og vedligeholdelse.

Siden 2002 har vi desuden givet værkstedsplads til Nydamselskabet og hjulpet dem med at bygge et to meter langt midterstykke af Nydambåden, der nåede at komme med på Nationalmuseets udstilling ”Sejrens Triumf”. Man er også i gang med et flot stævnestykke af denne egetræsbåd, som en foreløbig afslutning på samarbejdet.

I Lindeværftet har vi imidlertid mod på nye opgaver, der kan udnytte og udbygge laugsmedlemmernes særlige kompetencer.

Hjortspringbåden, der blev ofret i mosen 350 år før Kristus var bygget af lindeplanker og hørte hjemme i keltisk jernalder. Nu kunne vi tænke os at bygge denne båds forgænger, der så er fra Bronzealderen.- **Men** der er bare det ved det, at ingen ved, hvordan forgængerens så ud - der er aldrig gjort arkæologiske fund, der kan fortælle noget om de både, man sejlede i den gang, hverken om deres størrelse og form eller om de materialer, de var bygget af. Men i Norge, Sverige og Danmark findes flere tusinde skitser af både fra bronzealderen i form af de såkaldte helleristninger og bronzeristninger. Disse ristningerne viser stiliserede både i silhuet og i mange forskellige varianter. Men ingen afslører noget om bådenes rumlige form eller om, hvordan de er bygget eller af hvad.

Blandt professionelle arkæologer har der i mange år stået en strid om, hvor vidt bronzealderbådene var bygget af træ eller måske af skind, på et skelet af rafter. Flertallet synes hårdnakket og uforknyt at hælde til den første antagelse.

I Hjortspringbådens Laug argumenteres der imidlertid for skindbåden som den mest sandsynlige forgænger. Og nu har vi startet et projekt, der går ud på at bygge en skindbåd på rafteskelet i en længde af ca. 16 m lang. Og det er vel at mærke en båd, der skal ud at sejle med mandskab lige som Hjortspringbåden. Vi krydser fingrene for, at det vil lykkes.

Af helle - og bronzeristningerne fremgår det, at de ældre bronzealderbåde (i modsætning til Hjortspringbåden) har en ret køl- og rælingslinie og meget svungne rælingshorn. Både med sådanne rette linier kan vanskeligt fremstilles af træ, medmindre der er 1,5 m tykke træstammer til rådighed. Så store træer fandtes imidlertid ikke i Skandinavien. Dette forhold understøtter således teorien om bronzealderbåde af skind.

Det bør i øvrigt nævnes, at laugets formand gennem de første 13 år allerede midt i 90'erne lavede studier omkring skindbåden og byggede en model i 1:5 med Hjortspringbåden som forbillede. Den står nu ude i værkstedet som inspiration for tvivlere.

Det har naturligvis været nødvendigt at udarbejde en byggetegning til en mulig bronzealderbåd, og her har erfaringer fra Hjortspringbåden været en vigtig forudsætning. Men det spændende udgangspunkt er en lille bronzeristning, kun godt 6 cm lang, på et krumsværd, der blev fundet i en mose i Rørby ved Kalundborg så sent som i 1952. I fagkredse taler man om "Rørby-skibet" som er en af de ældste kendte ristninger af et skibsmotiv i Nordeuropa, og som kan dateres til omkr. 1600 år før Kristus.- I daglig tale er vi knap så prætentiose og nøjes med at kalde fartøjet for en "båd" lige som de øvrige, vi hidtil har beskæftiget os med.

Materialerne til båden er først og fremmest 17 garvede oksehuder og et antal rafter i form af lange, slanke og bøjelige birketræer. Bådens form bliver skabt af et birkestammeskelet, hvortil huderne fastgøres. De garvede huder er ikke vandtætte - faktisk suger de ligefrem vand - så de skal imprægneres eller indfedtes efter alle kunstens regler og garveriets anvisninger. Vi er dog i nogen grad nødsaget til at eksperimentere os frem både med hensyn til fedtblandinger og indfedtningsmetoden. Ingredienserne omfatter så forskellige ting som lanolin, oksetælle, fisketran, bivoks og trætjære, og selvom blandingen er flydende og varm, kan den ikke bare smøres på med en pensel. Den skal have tid til at trænge ind i huderne.

Og så skal huderne i øvrigt syes sammen i hånden, hvilket er hårdt arbejde, hvor der også skal tænkes på tætheden.

Med hensyn til rafterne, så er et birketræ i den rigtige tykkelse ikke langt nok til hele bådens længde, og træerne skal derfor skares sammen. Her er der også noget, hvor vi skal afprøve alternativer. Desuden skal stammerne bøjes kraftigt i enderne, hvilket kræver samtidig opvarmning af et længere stykke - formodentligt over et glødebål.

I første omgang er der bygget et midterprøvestykke på et par meter, i fuld størrelse, hvor der har været lejlighed til at øve ting som bearbejdning af rafter, tilpasning af svøb og tværstykker og fastgørelse af huderne.

Rørbyskibet ser ud til at have haft 34 padlere. Af praktiske grunde har vi reduceret vores projekt til ca. 7/10 og dermed 22/24 padlere. For en ordens skyld skal det noteres, at bronzealderbådene ikke har været forsynet med styreåre, hvorfor kursændringer har måttet foretages ved padlemanøvrer.

Til brug for medlemmer af Hjortspringbådens Laug, når der er gæster i Lindeværftet:

Nydambåden.

Båden blev ofret i Nydam mose på Sundeved ca. 300 år efter Kr. Den er altså ca. 650 år yngre end Hjortspringbåden. Den blev udgravet i 1859 - 63 og i første omgang ført til Flensborg. Den blev inddraget i fredsslutnings-aftalen efter 1864 og er siden blevet i Tyskland. Der har den haft en omskiftelig skæbne og var meget nær ved at blive ødelagt under 2. verdenskrig. Faktisk må man sige, at tyskerne har passet godt på den og den har i dag en fremtrædende placering på Gottorp Slot i byen Slesvig, hvor den har været siden 1948. Omkring 70% af den genopbyggede båd består af originale funddele. Det er ret imponerende.

Fra foråret 2003 til foråret 2004 var Nydambåden udlånt til Nationalmuseet i København i forbindelse med udstillingen "Sejrens Triumf".

I modsætning til Hjortspringbåden, der blev padlet frem, så er Nydambåden en rigtig robåd - uden sejl - og det ældste kendte rofartøj i Norden. Den er 23 m lang og 3,5 m bred, vejer 3 tons og havde 30 roere. Den er klinkbygget af egetræ og samlet med jernnagler. Det er en tydelig forløber for vikingeskibene, der begyndte at dukke op omkring 800 år efter Kr.

Det er planlagt at bygge en dansk kopi af Nydambåden, men alt afhænger af de økonomiske muligheder. Nationalmuseet har forestået en omfattende undersøgelse af fundmaterialet, der har resulteret i en revurdering af bådens geometriske form, som naturligvis vil blive taget i betragtning, når kopien bygges. Man fandt i øvrigt også ud af, at man for mange år siden ved den udgravede båds opsætning havde vendt om på for- og agterstævn. Det har man for længst rettet i Gottorp!

Nydamselskabet har, med hjælp fra nogle af Hjortspringlaugets medlemmer, her på Lindeværftet, bygget et godt 2 m langt midterprøvestykke af Nydambåden, som også nåede at blive udstillet på Nationalmuseet. I modsætning til "rigtige" museumsgenstande måtte det meget solide prøvestykke gerne berøres, ja børn måtte endda klatre op i det. Og det blev en større succes end Nationalmuseet nok havde regnet med. Det forlyder, at over 100.000 børn benyttede sig af lejligheden!

Nydamselskabet er også i gang med et meget flot, 6 m langt, svunget stævnestykke, der gerne skulle blive færdigt, inden vi selv skal bruge pladsen i Lindeværftet til den nye skindbåd. Man har valgt agterstævnen, fordi man bl.a. vil prøve at finde ud af, hvordan bådens styreåre har været fastgjort.

Alene det at arbejde i egetræ er noget helt nyt i forhold til Hjortspringbådens bløde lindetræ.

OM-O 09.04.04

PS: Kopien af Nydambåden er i skala 1:15